

**Дрогобицький державний педагогічний університет
імені Івана Франка**

ОЛЕНА НЕВМЕРЖИЦЬКА

**ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ
І ВИХОВАННЯ**

МАТЕРІАЛИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

Дрогобич

2020

Рекомендовано до друку вченою радою
Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка
(протокол № 9 від 30 червня 2020 р.)

Рецензенти:

Оршанський Л.В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри технологічної та професійної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка;

Івах С.М., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Відповідальний за випуск:

Федорович А.В., кандидат педагогічних наук, доцент кафедри загальної педагогіки та дошкільної освіти Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка.

Невмержицька О.

Н 40 Технології навчання і виховання : матеріали до семінарських занять / Олена Василівна Невмержицька. – Дрогобич : Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка, 2020. – 58 с.

Відповідно до робочої програми курсу «Технології навчання і виховання» (укладач О. Невмержицька) висвітлено основні положення педагогічних технологій. Розкрито особливості технологій навчання, виховання та системних педагогічних технологій, охарактеризовано алгоритм проектування педагогічних технологій. До кожної теми додається список рекомендованої літератури, запитання та завдання для самоперевірки.

Посібник буде корисним для аспірантів, вчителів загальноосвітніх шкіл та всіх, кого цікавлять питання навчання і виховання.

© Невмержицька О.
© Редакційно-видавничий відділ
ДДПУ імені Івана Франка

З М І С Т

Вступ	4
Тема 1. Педагогічні технології в освітньому процесі	5
Тема 2. Технології навчання	18
Тема 3. Виховні технології	28
Тема 4. Системні педагогічні технології	33
Тема 5. Цілепокладання в освіті та технології його реалізації	39
Тема 6. Проєктування технологій навчання і виховання	45
Рекомендації щодо виконання індивідуального завдання.....	49
Запитання для підсумкового контролю.....	51
Рекомендована література.....	53

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку суспільства відбувається стрімкий розвиток інноваційних процесів. Головним завданням вищої школи сьогодні є забезпечення розвитку потенціалу майбутніх фахівців для творчої діяльності. Саме тому важливо, щоб випускник закладу вищої освіти був готовим до самостійної взаємодії з світом професійної праці, що інтенсивно розвивається.

Для цього вища школа має розвиватися, враховуючи реалії інформаційного суспільства та постіндустріальної епохи. Очевидно, що в цьому контексті важливим стає використання у вищій професійній школі педагогічних технологій як системної категорії, структурними складовими якої є мета, зміст навчання, засоби педагогічної взаємодії, організація освітнього процесу, суб'єкти навчання і результат педагогічної діяльності.

Джерелами технологій навчання і виховання виступають досягнення педагогіки, психології, соціології, передовий педагогічний досвід, народна педагогіка – найкращі надбання наук про людину. Будь-яка педагогічна технологія є синтезом досягнень педагогічної науки і практики, поєднання традиційних елементів досвіду і народженого соціальним прогресом, гуманізацією та демократизацією суспільства.

Використання педагогічних технологій пов'язане із наявністю особистісної складової діяльності педагога, особливостей контингенту студентів, психологічного клімату в аудиторії. Результати використання технологій навчання і виховання різними педагогами будуть різними, однак близькими до певного індексу, що характеризує конкретну технологію.

У цьому посібнику зроблено спробу систематизувати інформацію про технології навчання і виховання. Посібник охоплює низку тем, зокрема: педагогічні технології в освітньому процесі; технології навчання; виховні технології; системні педагогічні технології; ціле покладання в освіті та технології його реалізації; проектування технологій навчання і виховання. До кожної теми подано запитання і завдання для самоконтролю та самоперевірки.

Посібник «Технології навчання і виховання» може використовуватися не лише аспірантами, практикуючими педагогами, але й фахівцями, що здійснюють управлінську та соціальну роботу у середовищі науково-педагогічних працівників закладу вищої освіти.

Заняття 1–2

Тема 1. ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ В ОСВІТНЬОМУ ПРОЦЕСІ

Мета: визначити змістові орієнтації поняття «педагогічна технологія», дослідити властивості педагогічної технології.

Питання для обговорення:

1. Поняття технології навчання і виховання.
2. Підходи до визначення педагогічних технологій.
3. Ознаки і критерії педагогічної технології.
4. Цілі педагогічних технологій.
5. Функції педагогічних технологій.
6. Методологічні підходи до класифікації педагогічних технологій.
7. Умови вибору педагогічних технологій.

Ключові поняття: педагогічна технологія, педагогічний процес, технологічний процес

Короткі теоретичні відомості

Термін «педагогічна технологія» є усталеним у педагогіці, однак сьогодні немає його однозначного визначення. Наведено кілька визначень цього поняття:

В. Беспалько: сукупність засобів і методів відтворення теоретично обґрунтованих процесів навчання і виховання, що дозволяють успішно реалізовувати поставлені освітні цілі¹.

В. Загвязинський: системна проєктувальна діяльність, що дозволяє запрограмувати освітні ситуації, діяльність суб'єктів

¹ Педагогическая энциклопедия / Сост. Ш. А. Амонашвили, В. Ф. Шаталов, С. Н. Лысенкова. Краснодар, 1989. С. 126

навчання, що зі значним ступенем вірогідності гарантує бажані результати².

М. Кларін: системна сукупність і порядок функціонування усіх особистісних, інструментальних і методологічних засобів, що використовуються для досягнення педагогічних цілей³.

Б. Лихачов: сукупність психолого-педагогічних установок, які визначають спеціальний набір і компонування форм, методів, прийомів навчання, виховних засобів; інструментарій педагогічного процесу, що реалізується у технологічному процесі⁴.

В. Сластьонін: законоподібна педагогічна діяльність, що реалізує науково обґрунтований проєкт дидактичного процесу і характеризується більш високим ступенем ефективності, надійності і гарантованості результату, ніж це має місце при традиційних методиках навчання⁵.

Поняття «педагогічна технологія» в умовах освітньої практики використовується на таких трьох рівнях:

– загальнопедагогічна технологія, що характеризує цілісний освітній процес у межах певного регіону, закладу освіти, на певному ступені (рівні) навчання;

– частковопредметна педагогічна технологія, що охоплює педагогічні інструментарій для реалізації змісту навчання чи виховання у межах конкретної навчальної дисципліни;

– локальна технологія, що презентує технологію окремих частин освітньо-виховного процесу⁶.

Структурними складовими педагогічної технології є:

а) концептуальна основа;

б) змістовий аспект навчання (мета навчання, зміст навчання);

в) процесуальний аспект навчання (організація навчального процесу, педагогічний інструментарій педагога, дидактичний

² Загвязинский В. И. Теория обучения: современная интерпретация. М.: Academia, 2001. С. 97.

³ Кларин М. В. Инновации в мировой педагогике. Рига: Эксперимент, 1995. 176 с.

⁴ Педагогические технологии. М., Ростов н/Д.: Феникс, 2006. С. 147.

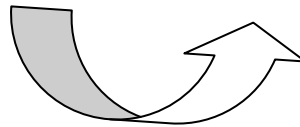
⁵ Педагогическая энциклопедия / Сост. Ш. А. Амонашвили, В. Ф. Шаталов, С. Н. Лысенкова. Краснодар, 1989. С. 38.

⁶ Селевко Г. К. Современные образовательные технологии. М. : Народное образование, 1998. 256 с.

інструментарій учнів/студентів, діагностика навчального процесу тощо).

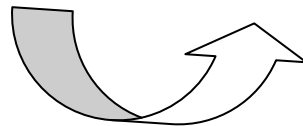
Ознаки педагогічних технологій⁷

Системність

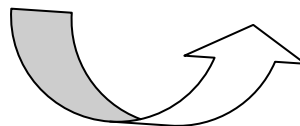
Наявність наукової психолого-педагогічної основи

Відтворюваність і гарантованість результатів

Наявність: діагностичних цілей; логічно пов'язаної системи етапів, що передбачають зв'язок мети із завданнями і результатами

Система зворотного зв'язку

Наявність: системи контрольних завдань, що адекватні цілям; алгоритму контролю.

Застосування педагогічних технологій забезпечує реалізацію таких завдань:

- підвищення інтересу учнів/студентів до занять і проблем, що лягли в основу змісту навчального заняття;
- підвищення результативності навчання завдяки інтеграції теоретичних знань учнів/студентів та їхнього особистого досвіду;
- формування навичок практичної діяльності шляхом наближення освітнього процесу до реальних умов життєдіяльності;

⁷ Загвязинский В. И. Теория обучения: современная интерпретация. М. : Academia, 2001. С. 97.

– забезпечення умов для формування особистої позиції учня/студента;

– розвиток соціальних компетентностей учнів/студентів.

У педагогічній літературі представлено низку класифікацій педагогічних технологій. У найбільш загальному вигляді усі відомі педагогічні технології систематизовані у класифікації Г. Селевка⁸.

Класифікації освітніх технологій (за Г. Селевком)

№	Критерії класифікації	Технології
1	За рівнем і характером застосування	метатехнології; макротехнології; мезотехнології; мікротехнології
2	За філософською основою	матеріалістичні, ідеалістичні, діалектичні, метафізичні, сцієнтистські, гуманістичні, природовідповідні, прагматичні, екзистенціалістські, релігійні, антропологічні, езотеричні, космістські, коеволюційні
3	За провідним чинником психічного розвитку особистості	біогенні, соціогенні, психогенні, ідеалістичні
4	За науковою концепцією	асоціативно-рефлекторні, діяльнісні, розвивальні, інтеріоризаторські, біхевіористські, гештальттехнології, технології нейролінгвістичного програмування, сугестивні, психоаналітичні, генетичні, соціоенергетичні та ін.
5	За цільовою орієнтацією на сфери і структури індивіда	інформаційні, операційні, емоційно-художні, емоційно-моральні, технології саморозвитку, евристичні, практичні, здоров'язберігальні та ін.
6	За характером змісту і структури	світські і релігійні; загальноосвітні і професійно-орієнтовані, гуманітарні і технократичні, валеологічні і екологічні, галузеві, монотехнології, комплексні проникаючі технології

⁸ Селевко Г. К. Современные образовательные технологии. М. : Народное образование, 1998. 256 с.

7	За основним видом соціально-педагогічної діяльності	дидактичні, виховні, розвивальні; технології: педагогічної підтримки; реабілітації, педагогічної допомоги; соціалізації; управлінські
8	За типом управління навчально-виховним процесом	класичне традиційне, класно-урочне лекційне навчання; сучасне традиційне навчання з допомогою навчальної книги, тобто самотійна робота; навчання із застосуванням лекції, книги та аудіовізуальних технічних засобів; система «малих груп»; система «консультант»; система «репетитор»; самонавчання
9	За методами і способами навчання	догматичні, репродуктивні, пояснювально-ілюстративні, примусу, вільного вибору, програмованої освіти, проблемні, пошукові, дослідницькі, розвивальні, саморозвитку, групові, колективні, інформаційні, діалогічні, комунікативні, інтерактивні, ігрові, трудові, творчі, арт-технології тощо
10	За організаційними формами навчально-виховного процесу	традиційні, класно-урочні, академічні і клубні, індивідуальні, групові, колективні, відкриті і закриті, диференційоване навчання
11	За сучасними засобами навчання і виховання	вербальні, наочні, аудіовізуальні, програмовані, електронно-навчальні, комп'ютерні, телекомунікаційні, дистанційні, супутникові і дійово-практичні
12	За підходом до учнів і виховної орієнтації	суб'єкт-суб'єктні, суб'єкт-об'єктні; авторитарні, технології вільного виховання, дидактоцентричні, соціоцентричні, антропоцентричні, педоцентричні; особистісно-орієнтовані, середовищеорієнтовані, технології колективного та індивідуального виховання, співпраці, самовиховання
13	За напрямом і змістом модернізацій і модифікацій	педагогічні технології на основі: гуманізації і демократизації педагогічних

	традиційної класно-урочної системи	взаємин; активізації та інтенсифікації діяльності учнів; ефективності організації і управління процесом навчання; методичного удосконалення і дидактичного реконструювання навчального матеріалу; посилення соціально-виховних функцій закладів освіти; сучасних інформаційно-телекомунікаційних засобів; посилення соціально-виховних функцій освіти; альтернативні технології
14	За категорією педагогічних об'єктів	Технології, призначені для різних педагогічних об'єктів, що вирізняються віком, соціальним статусом, здібностями, здоров'ям тощо.

Відтак існує значна кількість педагогічних технологій. Їхня систематизація здійснюється за різними критеріями. Науковцями також здійснюється систематизація технологій навчання у вищій школі.

Система педагогічних технологій, що застосовуються у закладі вищої освіти

№	Критерій	Види технологій
1	За метою (освітньою, виховною, розвивальною)	Технології з формування професійної ерудиції, розвитку професійного творчого мислення, розвитку професійної спрямованості і професійно важливих якостей
2	За метою в когнітивній сфері	Технології з формування знань; технології з формування розуміння навчальної інформації Технології з навчання застосування знань у стандартній та новій ситуаціях, при розв'язанні задач та на практиці Технології з розвитку аналітичних операцій Технології з розвитку операцій узагальнення, абстрагування, синтезу та інтегративних

		<p>прийомів при вивченні впливу педагогічних впливів на результативність освітнього процесу</p> <p>Технології з навчання оцінювання, порівняння, відстеження динаміки розвитку навчальної діяльності; технології з навчання прийомів класифікації і категоризації</p> <p>Технології з навчання роботи з навчальною інформацією, з аналізу і складання навчального тексту, навчання різних прийомів управління навчальної роботи з текстом</p> <p>Технології, що сприяють актуалізації знань у зв'язку з поставленим завданням</p>
3	За рівнем самостійності студентів	<p>Технології, що зумовлюють репродуктивні способи пізнання навчального матеріалу</p> <p>Технології, що стимулюють творчі способи навчального пізнання</p> <p>Технології із організації репродуктивно-творчих способів пізнання з різним ступенем продуктивності</p>
4	За стратегією і стилем навчання	<p>Інформаційні технології</p> <p>Задачні технології</p> <p>Технології проблемного навчання</p> <p>Діалогічні технології</p> <p>Технологічні тренінги на обробку нормативних прийомів педагогічної роботи</p>
5	За структурою діяльності	<p>Технології з пошуку проблеми, розвитку креативності (технології на виділення зв'язків і відношень в навчальній інформації; технології на постановку навчально-пізнавальної проблеми; технології з формування пізнавальної мотивації студентів)</p> <p>Технології з проєктування навчальної і педагогічної діяльності, планування, управління навчальною діяльністю і модулювання навчального процесу (технології з розробки гіпотези розв'язання</p>

		<p>професійних задач, типових та евристичних; технології з формування способів розв'язання професійних задач; технології з формування професійних умінь регулювати розв'язання задач студентами)</p> <p>Технології, спрямовані на навчання реалізації нормативних технологій навчання і адаптації їх до умов навчання і цілей (технології з розвитку педагогічної імпровізації в ході здійснення навчання; технології з організації колективних індивідуально-групових форм навчальної роботи; технології, спрямовані на диференціацію навчання; технології, спрямовані на інтеграцію технологічних прийомів навчання; технології, спрямовані на створення сприятливого психологічного мікроклімату навчального середовища)</p> <p>Діагностичні технології</p> <p>Технології контролю і атестації</p> <p>Корекційні технології</p>
6	На основі залученості психічних процесів	Технології з розвитку сприймання, пам'яті, уваги, мислення, уваги
7	На основі суб'єктивної технологічної орієнтації	Технології фронтальної роботи зі студентами Технології з індивідуально-особистісною орієнтацією Технології групової форми навчання Комунікативні технології
8	На основі організації дидактичних ігор	Технології дидактичної гри пізнавального плану Технології імітаційних ігор Технології, спрямовані на організацію мозкового штурму, генерування ідей Технології із створення і управління дискусією
9	На основі функцій професійної діяльності викладача	Адаптивні технології Технології з навчання інформаційної діяльності Технології з формування організаційних

		<p>умінь</p> <p>Технології, спрямовані на навчання комунікативних форм спілкування зі студентами</p> <p>Технології, спрямовані на розвиток рефлексивних дій в ході професійної діяльності</p> <p>Технології, спрямовані на виховання гуманного ставлення</p> <p>Технології, спрямовані на формування педагогічної етики, культур спілкування</p>
10	На основі розвитку мовленнєвої культури	<p>Технології з розвитку лексики</p> <p>Технології з розвитку логічної структури мовлення</p> <p>Технології з розвитку виразності мовлення</p> <p>Технології, спрямовані на навчання вербальної комунікації</p> <p>Технології, спрямовані на навчання інтонування</p> <p>Технології, спрямовані на навчання емоційності мовлення</p>
11	На основі навчання педагогічних методів і прийомів навчання	<p>Технології, спрямовані на навчання інформаційних методів</p> <p>Технології з організації навчальної і педагогічної практики</p> <p>Технології з роботи із ілюстративним і наочним навчальним матеріалом</p> <p>Технології застосування розв'язання навчальних задач студентами</p>
12	На основі форм організації навчальної роботи	<p>Технології заняття на різних ступенях навчання</p> <p>Технології предметного навчання</p> <p>Технології лабораторних занять</p> <p>Технології практичних занять</p> <p>Технології семінарських навчальних занять</p> <p>Технології з організації позааудиторних навчальних занять</p> <p>Технології факультативів</p>

13	На основі діагностики	Технології поточного та підсумкового контролю Технології фронтального, індивідуального і вибіркового контролю Технології операційного тестування Технології тестування, включеного у процесі навчання
14	За видами і типами навчання	Технології з профорієнтації Шкільні технології Технології у спеціалізованих школах, гімназіях, ліцеях Технології підготовки педагога для роботи соціальними працівниками
15	На основі застосування педагогічних технологій	Технології репродуктивного типу Алгоритмічні технології Технології програмування навчального процесу Технології продуктивного типу Диференційовані технології Міжпредметні технології Інформаційні технології Технології мультимедіа Технології телевізійних проєктів тощо.

Принципи відбору педагогічних технологій:

- відповідність технології тенденціям розвитку суспільства і освіти;
- спрямованість, можливості технології для розв’язання актуальних освітніх суперечностей;
- відповідність технології віковим та індивідуальним особливостям учнів/студентів, рівню їхньої освіченості;
- спрямованість технології на організацію діяльності учнів/студентів;
- ресурсна забезпеченість педагогічної технології;
- змістова специфіка технології;
- адекватність технології особистим вподобанням педагога;
- відповідність технології напрямам розвитку закладу освіти.

Запитання і завдання

1. Виконайте тестові завдання:

Педагогічна технологія – це:

- а) умови оптимізації навчального процесу;
- б) набір операцій, проєкт певної педагогічної системи, що реалізується на практиці;
- в) інструментарій досягнення мети навчання чи виховання;
- г) сукупність положень, що розкривають зміст певної теорії, концепції чи категорії в системі науки;
- д) стійкість результатів, отриманих при повторному контролі.

До основних ознак педагогічної технології належать:

- а) конкретність і діагностичність мети;
- б) відсутність зв'язку з конкретною педагогічною концепцією;
- в) соціальна спрямованість;
- г) універсальність використання.

Алгоритм процесу досягнення запланованих результатів навчання і виховання є педагогічним(ою):

- а) системою;
- б) процесом;
- в) концепцією;
- г) технологією.

Об'єктом педагогічної технології є:

- а) мета;
- б) засіб;
- в) організаційна форма;
- г) вихованець;
- д) зміст.

Предметом педагогічної технології є:

- а) зміна методів і прийомів навчання/виховання;
- б) зміна організаційних форм навчання/виховання;
- в) зміна вихованця у напрямі його прогресивного розвитку;

- г) зміна змісту навчання/виховання;
- д) зміна засобів навчання/виховання.

Педагогічна технологія має відповідати таким вимогам:

- а) доступності;
- б) концептуальності;
- в) системності;
- г) відтворюваності;
- д) ефективності;
- е) мобільності;
- є) варіативності;
- ж) керованості.

Принциповою основою педагогічної технології є:

- а) педагогічна парадигма;
- б) педагогічний підхід;
- в) педагогічна концепція;
- г) педагогічна теорія;
- д) педагогічна система.

Педагогічні технології забезпечують:

- а) гарантований результат навчання;
- б) максимальне врахування інтересів особистості вихованця;
- в) однакові якісні знання для всіх суб'єктів освітнього процесу;
- г) звільнення педагогів від некваліфікованої праці.

До структури педагогічних технологій належать:

- а) інспектуюча частина;
- б) концептуальна основа;
- в) змістова частина;
- г) процесуальна частина.

Результативність педагогічної технології визначається:

- а) зіставленням досягнутого рівня розвитку особистості з цільовою моделлю його розвитку;

- б) професіоналізмом педагога;
- в) змістом і організаційною формою діяльності;
- г) сумою знань та вмінь вихованця;
- д) ефективністю застосовуваних методів та засобів.

Педагогічні технології за філософською основою можуть бути:

- а) авторитарними і демократичними;
- б) матеріалістичними, ідеалістичними і дуалістичними;
- в) репродуктивними і розвивальними;
- г) класно-урочними та альтернативними.

2. Назвіть причини технологічного підходу в організації навчання і виховання.

3. Обґрунтуйте педагогічну цінність конкретної концепції навчання і виховання (на вибір).

4. Надайте коротку характеристику класифікаційних груп педагогічних технологій.

Література

1. Аніщенко О.В., Яковець Н.І. Сучасні педагогічні технології : курс лекцій. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2007. 199 с.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : підручник. К. : Академвидав, 2012. 352 с.
3. Нісімчук А.О., Падалка О.С., Шпак В.Т. Сучасні педагогічні технології : навч. посібник. К. : Просвіта, 2000. 368 с.
4. Освітні технології : навч.-метод. посібник / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська. К., 2001. 256 с.
5. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии : учеб. пособие. М. : Народное образование, 1998. 256 с.
6. Стрельников В.Ю., Брітченко І.Г. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник. Полтава : ПУЕТ, 2013. 309 с.
7. Федорчук Е.І. Сучасні педагогічні технології : навч.-метод. посібник. Кам'янець-Подільський : АБЕТКА, 2005. 212 с.
8. Чепіль М.М., Дудник Н.З. Педагогічні технології : навчальний посібник. К. : Академвидав, 2012. 224 с.

Заняття 3

Тема 2. ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ

Мета: ознайомитися із сутністю, змістом та практикою реалізації основних технологій навчання

Питання для обговорення:

1. Вимоги сучасного суспільства до технологій навчання.
2. Сучасні підходи до навчання.
3. Особливості технологій навчання.
4. Технології розвивального навчання.
5. Технології інтерактивного навчання.
6. Проєктна технологія.
7. Нові інформаційні технології навчання.

Ключові поняття: технологія навчання, репродуктивні і продуктивні технології, технології розвивального навчання, технології інтерактивного навчання, проєктна технологія, нові інформаційні технології навчання.

Теоретичні відомості

Технологія навчання – сукупність форм, методів, прийомів і засобів передачі соціального досвіду, а також технічне устаткування цього процесу. В педагогічній літературі термін «технологія навчання» вживається дуже широко. Він може означати напрям дидактики, технологічно розроблену навчальну систему, систему методів і прийомів педагога тощо.

До складу технології навчання входять як теоретичні, так і практичні знання про конкретні способи управління педагогічним процесом, про процедури управління, адекватні стратегії навчання, і про встановлення їх послідовності з метою забезпечення операцій і

приведення їх у відповідність до умов, в яких протікає навчальний процес.

Специфічними рисами технології навчання є: діагностично поставлена мета; орієнтація усіх навчальних процедур на гарантоване досягнення навчальних цілей; постійний зворотний зв'язок; відтворюваність всього навчального циклу.

Технологічний рівень навчання передбачає: визначення робочих задач згідно з концептуальною моделлю; проєктування результативних характеристик; аналіз засобів навчання; переведення педагогічної теорії у стратегію розв'язання поставлених задач; розробку алгоритму управління навчальною діяльністю засобами створення навчальних програм; вибір технологічних процедур управління навчальною діяльністю; проєктування реагування студентів; передбачення компенсаторних і корекційних засобів управління у зв'язку з індивідуальними конкретними результатами і несподіваними включеннями побічних впливів у педагогічний процес; розробку діагностичного апарату; передбачення гнучкості технологічної системи, навчання студентів самоаналізувати власну діяльність і формування професійної рефлексії викладача.

Термін «розвивальне навчання» запропонований російським психологом В. Давидовим. Мета розвивального навчання – розумовий розвиток учнів.

Загальними психолого-педагогічними принципами розвивального навчання є: проблемність навчання, індивідуалізація та диференціація навчання, оптимальний розвиток різних видів мислення, спеціальна організація мнемонічної діяльності, спеціальне формування алгоритмічних, евристичних та інших прийомів розумової діяльності.

Основними умовами реалізації розвивального навчання є: визнання учня суб'єктом діяльності; спрямованість навчання на розвиток цілісної особистості; орієнтація навчального процесу на потенційні можливості людини та на їх реалізацію; педагогічні впливи випереджують, стимулюють, спрямовують, прискорюють розвиток природних якостей особистості; створення максимально сприятливих

умов для різнобічного розвитку особистості учня в процесі навчання; врахування у процесі навчання закономірностей розвитку; засвоєння у процесі навчання не лише конкретних знань та умінь, але й оволодіння способами дій.

Найбільш розробленими є системи розвивального навчання Л. Занкова та Д. Ельконіна – В. Давидова.

Система Л. Занкова створена у середині ХХ століття. В її основу лягли такі принципи:

- 1) навчання на високому рівні труднощів;
- 2) провідної ролі теоретичних знань;
- 3) просунення у вивченні матеріалу швидким темпом;
- 4) роботи над загальним розвитком усіх учнів;
- 5) усвідомлення учнями процесу учіння.

Основу технології розвивального навчання Д. Ельконіна – В. Давидова становить теорія формування навчальної діяльності та її суб'єкта в процесі засвоєння теоретичних знань засобами аналізу, планування та рефлексії. Алгоритм навчання у системі Д. Ельконіна – В. Давидова: 1) ознайомлення з науковою (навчальною) ситуацією чи задачею, що пропонується учням; 2) зразок перетворення матеріалу; 3) фіксація відношень у вигляді предметної чи знакової моделі; 4) визначення властивостей виділеного відношення, внаслідок чого виділяються умови і способи розв'язання вихідної задачі (завдання), формулюються загальні підходи до її розв'язання; 5) наповнення виокремленої формули, що має загальний вигляд, конкретним змістом.

Інтерактивне навчання – це спеціальна форма організації пізнавальної діяльності, спосіб пізнання, що здійснюється у формі спільної діяльності студентів, за якої всі учасники взаємодіють один з одним, обмінюються інформацією, спільно розв'язують проблеми, моделюють ситуації, оцінюють дії інших і свою власну поведінку, занурюються в реальну атмосферу ділової співпраці з розв'язання проблеми.

Інтерактивними формами проведення занять збуджують у студентів інтерес, схвалюють активну участь кожного в освітньому

процесі, звертаються до почуттів кожного студента; справляють багатоплановий вплив на студента; здійснюють зворотний зв'язок, формують у студентів думки і ставлення, формують життєві навички, сприяють зміні поведінки.

Сучасна педагогіка багата цілим арсеналом інтерактивних підходів, до яких належать: творчі завдання, робота в малих групах, навчальні ігри, використання суспільних ресурсів, вивчення і закріплення нового матеріалу, тестування, розминки, зворотній зв'язок, дистанційне навчання, дискусія, розв'язання проблем, тренінги.

Основні правила організації інтерактивного навчання:

- замученість до роботи усіх учасників;
- психологічна підготовка учасників;
- обмежена кількість учасників в технології інтерактивну;
- підготовленість приміщення з таким розрахунком, щоб учасники могли легко перегруповуватися у малі чи великі групи;
- фіксація процедур і регламенту;
- увага до поділу учасників семінару на групи.

Умови організації інтерактивного навчання:

- довірливі взаємини між учасниками;
- демократичний стиль;
- співпраця в процесі спілкування між учасниками освітнього процесу;
- опора на особистий досвід студентів;
- багатоманіття форм і методів презентації інформації, форм діяльності студентів, їх мобільність;
- включення зовнішньої і внутрішньої мотивації діяльності.

Інтерактивні форми навчання забезпечують високу мотивацію, міцність знань, творчість і фантазію, комунікабельність, активну життєву позицію, цінність індивідуальності, свободу самовираження, акцент на діяльність, взаємоповагу та демократичність.

Технологія проектного навчання є сукупністю дослідницьких, проблемних, пошукових методів, що допомагають учням розв'язувати

певну проблему в ході самостійних дій з обов'язковою презентацією результатів розв'язку.

Проектне навчання дає змогу формувати у студентів критичне і творче мислення, вміння працювати з інформацією, а також у групі, розв'язувати пізнавальні, творчі та ін. завдання у співпраці, розвивати комунікативну і рефлексивну культуру.

До принципів технології проектного навчання належать:

- 1) наявність проблеми, що є значуща й актуальна в дослідницькому творчому плані та вимагає інтегрованого знання, дослідницького пошуку для її розв'язання;
- 2) самостійна діяльність учнів/студентів;
- 3) використання дослідницьких методів;
- 4) поділ змісту проекту із вказуванням поетапних результатів;
- 5) теоретична, пізнавальна та практична значущість очікуваних результатів.

Проекти класифікуються за різними критеріями.

Класифікація навчальних проектів

Критерій	Види проектів
За домінуючою в проекті діяльністю	Дослідницькі, творчі, ігрові, прикладні, ознайомлювально-орієнтувальні проекти
За змістом	Міжпредметні проекти та монопроекти.
За кількістю учасників	Індивідуальні, парні, групові проекти
За тривалістю виконання	Короткотривалі, середньої тривалості, довгострокові проекти
За характером контактів	Внутрішні і міжнародні проекти
За характером управління	Проекти з відкритою та прихованою координацією.

Проектна технологія реалізується реалізується низкою етапів:

1. Вибір теми проекту, визначення його типу, кількості учасників.

2. Формулювання педагогом і учнями/студентами проблеми проєкту, визначення цілей і завдань діяльності з його реалізації.

3. Організація діяльності учнів/студентів з виконання проєкту.

4. Здійснення роботи над проєктом.

5. Презентація результатів, отриманих у ході роботи над проєктом.

Інформаційні технології навчання – педагогічні технології, що використовують спеціальні методи, програмні і технічні засоби роботи з інформацією і призначені для досягнення дидактичної мети.

До інформаційних технологій навчання належать усі технології, що використовують технічні інформаційні засоби: комп'ютер, аудіо-, кіно-, відеотехніку тощо. Найбільш поширеними є комп'ютерні технології, оскільки вони здатні синтезувати можливості усіх технічних засобів навчання.

До появи нових інформаційних технологій призводить удосконалення методів розв'язання завдань та способів організації інформаційних процесів. Зокрема, до цього виду технологій належать:

1) комп'ютерні програми, що охоплюють електронні підручники, тренажери, тьютори, лабораторні практикуми, тестові системи;

2) навчальні системи на основі мультимедіа-технологій;

3) інтелектуальні і дидактичні експертні системи;

4) розподіл бази даних за галузями знань;

5) засоби телекомунікації, що охоплюють електронну пошту, телеконференції, локальні та регіональні мережі, мережі обміну даними тощо;

б) електронні бібліотеки, розподілені і централізовані видавничі системи.

Запитання і завдання

1. Виконайте тестові завдання:

У якій з груп подано прізвища дидактів, які в основу особистісно орієнтованого навчання заклали ідеї розвивального навчання:

а) Л. Занков, В. Давидов, П. Гальперін, Н. Тализіна;

б) Б. Лихачов, Н. Тализіна, М. Махмутов, М. Данилов;

в) Ю. Азаров, Л. Занков, М. Махмутов, М. Данилов.

Який відомий психолог створив теорію поетапного формування розумових дій і понять?

- а) П. Гальперін;
- б) Л. Виготський;
- в) Л. Занков;
- г) В. Давидов.

Традиційне навчання спирається на:

- а) діяльнісний підхід;
- б) нові освітні технології;
- в) пояснювально-ілюстративний і репродуктивний методи;
- г) розвиток інформаційних технологій.

До недоліків репродуктивних технологій належать:

- а) складність розробки методичного забезпечення;
- б) особистісна орієнтація навчання;
- в) відсутність індивідуалізації і диференціації навчального процесу;
- г) неможливість використання нових способів викладу матеріалу.

Метою розвивального навчання є:

- а) розвиток учня як суб'єкта навчальної діяльності;
- б) досягнення високого рівня навченості учнів;
- в) формування розумових дій і понять;
- г) розвиток дій самоконтролю і самооцінки в процесі навчання.

До переваг технології проблемного навчання належать:

- а) особистісна орієнтація навчання;
- б) значні затрати часу на досягнення результатів;
- в) забезпечення міцних результатів навчання;
- г) самоуправління учнів.

Систему принципів розвивального навчання вперше запропонував:

- а) П. Гальперін;
- б) Л. Виготський;

- в) С. Рубінштейн;
- г) Л. Занков.

Ігрова технологія у навчанні розвиває:

- а) комунікативні здібності;
- б) почуття гумору;
- в) акторський талант;
- г) ділові якості.

Інформаційні технології навчання – це:

- а) педагогічні технології, для реалізації яких використовуються спеціальні методи, програмні і технічні засоби роботи з інформацією;
- б) технології роботи з Інтернет-ресурсами;
- в) навчання, що сприяє аналізу учнем значних масивів інформації;
- г) технології навчання учнів використання досвідково-пошукових систем.

Суть програмованого навчання полягає в:

- а) автоматизації навчання;
- б) навчання з програмним управлінням процесом засвоєння знань, умінь, навичок;
- в) вивченні матеріалу «малими дозами»;
- г) самостійною роботою за програмованим підручником;
- д) використанням навчальних програм.

Оберіть вид проєкту, що класифікується на основі домінуючої діяльності:

- а) мініпроєкт;
- б) дослідницький;
- в) міжпредметний;
- г) внутрішньогруповий.

2. Здійсніть порівняльний аналіз компонентів традиційного та інноваційного педагогічного процесу:

Компоненти педагогічного процесу	Традиційне навчання	Інноваційне навчання
Цілепокладання		
Принципи навчання		
Зміст навчання		
Засоби навчання		
Методи навчання		
Форми навчання		
Умови навчання		

3. Складіть коротку характеристику технологічних моделей навчання за наведеною схемою:

Модель навчання	Історія	Суть	Ознаки	Основа	Переваги	Недоліки
Програмоване						
Проблемне						
Модульне						
Адаптивне						
Сугестивне						
Комп'ютерне						
Диференційоване						

4. Зробіть порівняльний аналіз систем розвивального навчання Л. Занкова і В. Давидова – Д. Ельконіна:

Критерій	Система Л. Занкова	Система В. Давидова – Д. Ельконіна
Мета		
Принципи		
Теоретичні аспекти		
Методичні аспекти		

5. Дайте коротку характеристику основних типів проєктів:

№	Тип проєкту	Коротка характеристика
1	Інформаційний	
2	Дослідницький	
3	Творчий	
4	Прикладний	

6. Диференціюйте поняття «інформаційні технології навчання» і «комп'ютерні технології навчання».

7. Розробіть лінійну навчальну програму, яку доцільно було б використовувати при вивченні однієї з тем з навчальної дисципліни «Педагогіка».

7. Визначте переваги і недоліки використання комп'ютера в освітньому процесі.

Література

1. Аніщенко О.В., Яковець Н.І. Сучасні педагогічні технології : курс лекцій. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2007. 199 с.

2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : підручник. К. : Академвидав, 2012. 352 с.

3. Нісімчук А.О., Падалка О.С., Шпак В.Т. Сучасні педагогічні технології : навч. посібник. К. : Просвіта, 2000. 368 с.

4. Освітні технології : навч.-метод. посібник / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська. К., 2001. 256 с.

5. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии : учеб. пособие. М. : Народное образование, 1998. 256 с.

6. Стрельников В.Ю., Брітченко І.Г. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник. Полтава : ПУЕТ, 2013. 309 с.

7. Федорчук Е.І. Сучасні педагогічні технології : навч.-метод. посібник. Кам'янець-Подільський : АБЕТКА, 2005. 212 с.

8. Чепіль М.М., Дудник Н.З. Педагогічні технології : навчальний посібник. К. : Академвидав, 2012. 224 с.

Заняття 4

Тема 3. ВИХОВНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Мета: ознайомитися із сутністю, змістом та практикою реалізації основних технологій виховання

Питання для обговорення:

1. Специфіка технологій виховання.
2. Система виборів як основа виховної технології.
3. Рівні виховних технологій.
4. Провідні ідеї виховних технологій.
5. Сучасні виховні технології.

Ключові слова: виховання, виховна технологія, колективна творча справа, виховна справа.

Теоретичні відомості

На сучасному етапі проблема технологізації процесу виховання залишається недостатньо дослідженою, адже виховний процес значно менше, ніж навчальний, надається для програмування й алгоритмізації.

Виховну технологію розглядають як складну цілісну структуру, яка включає низку більш чи менш технологізованих феноменів. Сутнісні характеристики технологій виховання такі ж, як і технологій навчання: постановка діагностичних цілей і завдань, можливість відтворення виховного циклу, зворотний зв'язок і своєчасна корекція певного етапу педагогічного процесу.

Педагогічні феномени можна трактувати як виховні технології за наявності низки ознак:

- 1) відносна масовість використання як гарантія відтворюваності;
- 2) стійкість етапів та алгоритмізації роботи;
- 3) відносно висока гарантованість результату виховання⁹.

⁹ Поляков С. Технологии воспитания. М., 2003. С. 19.

Структуру технології виховання складають: педагогічне спілкування, статева диференціація вихованців, етичний підхід до спілкування, пред'явлення педагогічної вимоги, створення сприятливого предметно-просторового середовища і соціально-психологічного клімату, створення ситуацій успіху, педагогічна техніка, педагогічна оцінка, робота з групою, врегулювання конфліктів, вербальний вплив тощо.

Мета виховної технології має вигляд очікуваного результату. При її формулюванні варто спиратися на закономірності виховного процесу, що орієнтовані на конкретну особистість. Після постановки мети на основі діагностичних даних відбувається відбір змісту, методів, прийомів, форм, засобів виховання і створюється власне технологічний ланцюжок.

Специфічною рисою виховної технології є її поетапне відтворення у процесі комунікації з вихованцями чи в ході самоаналізу, саморефлексії вихователя. Складність і неоднозначність виховних взаємодій, багатоманіття фактів, що впливають на вихованця, не дають змоги здійснювати цілковитий контроль і на його основі зворотний зв'язок так, як це відбувається у процесі реалізації технологій навчання.

Виділяють три рівні виховних технологій: загальнопедагогічні, частковометодичні та локальні.

Характеристика виховних технологій

Загальнопедагогічні технології (системи)	Частковометодичні технології	Локальні технології
Характеризують процес виховання в певному регіоні, закладі освіти тощо. Охоплюють сукупність цілей, змісту, засобів, методів, форм, алгоритмів діяльності суб'єктів вихованого процесу. До цього виду виховних технологій	Розглядаються як сукупність методів, засобів для реалізації певного змісту виховання у межах певного напрямку виховної роботи, в певному класі/групі, у певному закладі освіти, конкретним педагогом. До них, зокрема,	Технології, що лежать в основі здійснення окремих частин виховного процесу, розв'язання конкретних виховних задач. До цієї групи належать: технологія створення виховного середовища, організації ситуацій

належать педагогічні системи В. Сухомлинського, О. Захаренка та ін.	належать технологія виховання соціальної творчості І. Іванова, технологія педагогічної підтримки О. Газмана та ін.	успіху, технологія педагогічної оцінки тощо.
---	--	--

Щоб бути результативною, виховна система має бути гнучкою, пристосовуванню до мінливих цілей і умов її реалізації. Намагання точного копіювання, відтворення виховної технології без врахування конкретних умов робити виховну роботу неефективною.

Виховні технології поділяють на традиційні та гуманістичні. Останні в сучасних умовах набувають особливої актуальності. Ознаками гуманістичних виховних технологій є такі:

- 1) врахування актуальних потреб кожної дитини;
- 2) позитивне сприймання кожної дитини;
- 3) здійснення виховання без примусу, психічного і фізичного насилля;
- 4) психолого-педагогічні підтримка підростаючої особистості, допомога вихованцеві у саморозвитку і самореалізації;
- 5) довіра вихованцеві;
- 6) створення вихователем виховних ситуацій для корекції поведінки і взаємин;
- 7) свобода у вихованні і творчість;
- 8) застосування гри як засобу, методу діяльності дітей і молоді.

До умов ефективного застосування виховних технологій належать:

- 1) організація виховного процесу на діагностичній і прогностичній основі;
- 2) організація різних видів діяльності, що задовольняють потреби кожної дитини;
- 3) врахування особистого досвіду вихованців;
- 4) дотримання принципу взаємозв'язку виховання і самовиховання;

5) професіоналізм, загальна культура, світогляд та інші індивідуальні особливості вихователя.

Запитання і завдання

1. Виконайте тестові завдання:

До загальної технології організації виховного процесу належать:

- а) технологія повного засвоєння;
- б) технологія колективної взаємодії;
- в) технологія випереджального навчання;
- г) система виховання В. Сухомлинського.

Основою гуманно-особистісної технології Ш. Амонашвілі є:

- а) особистісна орієнтація педагогічного процесу;
- б) активізація та інтенсифікація діяльності учнів;
- в) теорія поетапного формування знань;
- г) технологія колективної взаємодії.

2. У чому полягає технологічний підхід до виховання?

3. Назвіть технологічний ланцюжок технології виховання на основі системного підходу.

4. Назвіть виховні можливості локальних технологій.

5. На виховання яких якостей спрямовані виховні технології:

а) В. Сухомлинського; б) І. Іванова; в) А. Макаренка?

6. Яким цінностям віддається перевага в технологіях:

а) В. Сухомлинського; б) І. Іванова; в) А. Макаренка?

7. Опишіть одну з технологій виховання (на вибір), заповнивши таблицю:

Критерії	Кваліфікаційна характеристика
Рівень і характер застосування	
Філософська основа	
Методологічний підхід	

Провідні чинники розвитку	
Характер змісту	
Вид соціально-педагогічної основи	
Тип управління освітнім процесом	
Методи	
Організаційні форми	
Засоби	
Підхід до дитини і характер виховної взаємодії	
Категорії вихованців	

8. На основі вивчення навчально-методичних джерел сформулюйте рекомендації педагогові щодо організації особистісно зорієнтованого виховання.

9. Використовуючи матеріали педагогічної періодичної преси, підготуйте бібліографію наукових праць, що торкаються проблем застосування технологій виховання.

Література

1. Аніщенко О.В., Яковець Н.І. Сучасні педагогічні технології : курс лекцій. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2007. 199 с.
2. Васьков Ю.В. Педагогічні теорії, технології, досвід (дидактичний аспект). Харків : Скорпіон, 2000. 120 с.
3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : підручник. К. : Академвидав, 2012. 352 с.
4. Нісімчук А.О., Падалка О.С., Шпак В.Т. Сучасні педагогічні технології : навч. посібник. К. : Просвіта, 2000. 368 с.
5. Освітні технології : навч.-метод. посібник / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська. К., 2001. 256 с.
6. Федорчук Е.І. Сучасні педагогічні технології : навч.-метод. посібник. Кам'янець-Подільський : АБЕТКА, 2005. 212 с.
7. Чепіль М.М., Дудник Н.З. Педагогічні технології : навчальний посібник. К. : Академвидав, 2012. 224 с.

Заняття 5

Тема 4. СИСТЕМНІ ПЕДАГОГІЧНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Мета: ознайомитися із сутністю, змістом та практикою реалізації системних педагогічних технологій

Питання для обговорення:

1. Загальна характеристика виховної системи.
2. Основні риси виховної системи.
3. Компоненти виховної системи.
4. Закономірності та етапи розвитку виховної системи.
5. Функції виховної системи.
6. Підходи до побудови виховного середовища.
7. Авторська школа як інноваційна виховна система (Школа самовизначення, система виховання у Павлівській школі В. Сухомлинського та ін.).

Ключові поняття: виховна система, авторитарна виховна система, гуманістична виховна система, авторська школа.

Теоретичні відомості

Виховна система – це складне психолого-педагогічне утворення, яке охоплює увесь педагогічний процес, інтегрує навчальні заняття, позаурочне життя учнів, різноманітну діяльність і спілкування.

Структура виховної системи охоплює низку структурних компонентів, до яких належать:

– теоретична концепція, для реалізації якої й створена виховна система;

– зміст системи, що включає наукові знання, інформацію, цінності, а також системотвірну, творчу, колективну і особистісно-

значущу діяльність у сфері навчання, парці, відпочинку, що сприяє реалізації мети і теоретичних ідей системи;

- суб'єкти діяльності (учасники і організатори);
- усталені форми спілкування і взаємин;
- внутрішнє і зовнішнє середовище, освоєне її суб'єктами;
- управління системою, що сприяє інтеграції всіх компонентів у цілісну систему, а також її розвитку.

Виховна система може бути авторитарною або гуманістичною. Провідною ідеєю гуманістичної виховної системи є орієнтація на особистість, на розвиток її здібностей, на створення умов для саморозвитку, самореалізації в атмосфері захищеності та педагогічної підтримки.

Ознаками гуманістичних виховних систем є такі:

- наявність цілісного образу власного закладу освіти, уявлення про його минуле, теперішнє і майбутнє, його місце в навколишньому світі, його специфічні особливості;

- подієвий характер у життєдіяльності суб'єктів освітнього процесу, інтеграція виховних впливів шляхом включення їх до колективних творчих справ;

- педагогічно доцільна організація внутрішнього середовища закладу освіти, використання виховних можливостей зовнішнього середовища;

- формування здорового способу життя закладу освіти, в якому переважають порядок, позитивні цінності, мажорний тон тощо;

- реалізація захисної функції закладу освіти щодо кожної особистості, його життєдіяльність на основі гуманістичних цінностей.

Виховна система є динамічним явищем, відтак для її ефективного створення і управління необхідно знати механізми її розвитку.

Етапи розвитку виховної системи

Етап	Характеристика
1. Становлення виховної системи	Головна мета цього етапу – формування колективу однодумців на сонові нового педагогічного мислення. Здійснюється розробка теоретичної концепції, моделюється структура виховної системи, встановлюються зв'язки між компонентами. У цей період переважають організаційні аспекти, здійснюється пошук педагогічного інструментарію, зароджуються традиції, формуються цінності, правила життя, формуються стилі спілкування. Основними методами становлення виховної системи на цьому етапі є методи переконання, вимоги, перспективи. Взаємодія з навколишнім середовищем найчастіше має стихійний характер.
2. Відпрацювання системи	Відбувається розвиток колективу, органів співуправління, зміцнюються традиції, відпрацьовуються найбільш ефективні форми та методи виховання, педагогічні технології. Головними методами розвитку виховної системи стають методи організації різнобічної діяльності, досвіду суспільної поведінки, стимулювання і мотивації діяльності.
3. Кінцеве оформлення системи	Колектив закладу освіти – співдружність суб'єктів освітнього процесу, пов'язаних єдиною метою, загальною діяльністю, відносинами співпраці і співтворчості. Посилюється увага колективу до кожної особистості. Відбувається інтенсивна інтеграція пізнавальної та виховної діяльності. Увага зосереджується на методах самовиховання і перевиховання, самоуправління, саморозвитку, самооцінки тощо. Відбувається педагогізація навколишнього середовища. Серед педагогів зростає цінність творчості, інтерес до науки.
4. Оновлення, перебудова системи	Цей етап може пов'язуватися з кризовим періодом у розвитку системи. Криза виховної системи провокується втомою у колективі, паузою в удосконаленні діяльності, дефіцитом новизни, творчості тощо. Для збереження системи необхідні: ускладнення цілей і задач, зміна провідної діяльності, її змісту і методів із врахуванням

	соціальної ситуації із збереженням теоретичної концепції закладу освіти. Оновлення виховної системи відбувається на основі інновацій, розвитку творчості, зміни організації управління у напрямі демократизації та гуманізації.
--	---

Авторською школою є заклад освіти, діяльність якого будується на оригінальних ідеях і технологіях, а відтак презентує нову освітню практику. Авторська школа – це є полісистема з навчальною, духовно-релігійною, трудовою, художньо-естетичною, спортивною підсистемами, що включає різні форми комунікації і спілкування суб'єктів освітнього процесу.

Характерними ознаками авторських шкіл є:

- інноваційність, тобто наявність оригінальних авторських ідей та гіпотез стосовно перебудови освітнього процесу;
- альтернативність або відмінність основних компонентів освітнього процесу від традиційних, характерних для масової школи;
- концептуальність освітнього процесу, що передбачає створення і використання в авторській моделі філософських, психологічних, соціально-педагогічних концепцій чи теорій;
- системність і комплексність освітнього процесу;
- соціально-педагогічна доцільність, що передбачає відповідність мети школи соціальному замовленню;
- наявність ознак чи результатів, які визначають результативність і ефективність авторської школи.

Розглянемо виховну систему школи-комплексу на прикладі Сахнівської школи О. Захаренка.

Мета виховання у Сахнівській школі – підготовка грамотного, творчого, інтелігентного сільського трудівника. Оскільки при визначенні мети діяльності школи враховувалися особливості і потреби середовища, можна стверджувати, що основою виховної системи є середовищний підхід. Події школи стають подіями села, і навпаки. Краєзнавчий музей та інші виховні центри школи є водночас соціально значущими центрами села.

Важливим завданням при заснуванні авторської школи стало створення виховних центрів. До них, зокрема, належать: шкільна споруда з кабінетами, лабораторіями і рекреаціями, музична, спортивна, хореографічна, художня школи і студії, шкільне подвір'я з доріжками, клумбами, фонтаном, лавочками, краєзнавчий музей, шкільна обсерваторія, шкільний парник, центри здоров'я. До створення усіх виховних центрів долучилися як педагоги, так і учні та батьки.

Системотвірною діяльністю у Сахнівській школі є творча і соціально-значуща праця. Все тут створене руками не лише дорослих, але й дітей. Сам директор згуртував дітей на створення фонтану, виготовлення серії ЕОМ, парку картингів, спортивного літака тощо.

Життя дітей в школі та поза нею сповнене позитивних емоцій, насичене творами мистецтва, музикою, іграми тощо. Учні при цьому не лише глядачі та слухачі, але й активні учасники, творці краси.

У школі є усвідомлення необхідності отримання зворотного зв'язку від усіх учнів. За рівнем вихованості кожного учня встановлюють ефективність виховної системи школи. Для цього педагоги фіксують результати, отримані методами незалежних характеристик, оцінки та самооцінки діяльності, особистісних якостей та ін. у табелях вихованості.

Запитання і завдання

1. Виконайте тестові завдання:

Компонентами педагогічної системи є:

- а) соціальне замовлення, заклад освіти, зміст, методи;
- б) педагогічний процес, педагогічна ситуація, педагогічна задача;
- в) мета, завдання, зміст, дидактичні процеси, організаційні форми і методи.

Школа, діяльність якої спирається на педагогічну концепцію одного педагога, чи колективу вчителів, називається:

- а) розвивальною;

- б) авторською;
- в) професійною;
- г) профільною.

2. Створіть проєкт авторської школи, за основу якої оберіть провідну ідею, завдання, основні напрями і форми діяльності. Як буде реалізуватися процес навчання і виховання у цій школі.

3. Підготуйте мультимедійну презентацію на одну із запропонованих тем:

Школа самовизначення О. Тубельського.

Сахнівська школа О. Захаренка.

Павлиська школа В. Сухомлинського.

Література

1. Аніщенко О.В., Яковець Н.І. Сучасні педагогічні технології : курс лекцій. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2007. 199 с.
2. Василюк А. Сучасні освітні системи. Ніжин, 2002. 140 с.
3. Васьков Ю.В. Педагогічні теорії, технології, досвід (дидактичний аспект). Харків : Скорпіон, 2000. 120 с.
4. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : підручник. К. : Академвидав, 2012. 352 с.
5. Колесникова И.А. Педагогическое проектирование : учеб. пособие. И. : Издательский центр «Академия», 2008. 288 с.
6. Нісімчук А.О., Падалка О.С., Шпак В.Т. Сучасні педагогічні технології : навч. посібник. К. : Просвіта, 2000. 368 с.
7. Освітні технології : навч.-метод. посібник / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська. К., 2001. 256 с.
8. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии : учеб. пособие. М. : Народное образование, 1998. 256 с.
9. Федорчук Е.І. Сучасні педагогічні технології : навч.-метод. посібник. Кам'янець-Подільський : АБЕТКА, 2005. 212 с.
10. Чепіль М.М., Дудник Н.З. Педагогічні технології : навчальний посібник. К. : Академвидав, 2012. 224 с.

Заняття 6

Тема 5. ЦІЛЕПОКЛАДАННЯ В ОСВІТІ ТА ТЕХНОЛОГІЇ ЙОГО РЕАЛІЗАЦІЇ

Мета: з'ясувати сутність ціле покладання в освіті та ознайомитися з технологіями його реалізації.

Питання для обговорення:

1. Освітні цілі.
2. Зміст освіти.
3. Побудова системи освітніх цілей на основі їхньої таксономії.
4. Конкретизація освітніх цілей у навчально-виховному процесі.

Ключові поняття: освіта, навчання, зміст освіти, зміст навчання, цілепокладання, система, таксономія цілей, цінність

Теоретичні відомості

Специфіка педагогічної технології полягає у тому, що побудований певним чином освітній процес має гарантувати досягнення поставленої мети.

Системи з побудовою чіткої структури цілей, всередині якої виділені їхні категорії і послідовні рівні, отримали назву педагогічних таксономій.

Користуючись педагогічною таксономією, викладач має змогу не лише виділити і конкретизувати цілі, але й впорядкувати їх, визначити пріоритетні тощо. Педагог також може чітко пояснити студентам орієнтири в навчальній роботі. Зрештою, чітке визначення мети і цілей забезпечує більш надійну та об'єктивну оцінку. З огляду на це таксономія корисна як при плануванні навчання, так і при оцінюванні його результатів.

Цілі можуть охоплювати різні сфери діяльності: когнітивну, афективну, психомоторну.

Категорії навчальних цілей в когнітивній сфері

Основні категорії навчальних цілей	Загальна характеристика
1. Знання	Згадування певної інформації і відтворення раніше засвоєного матеріалу
2. Розуміння	Перетворення студентом матеріалу з однієї форми в іншу; здатність пояснювати, інтерпретувати матеріал чи робити припущення про наступний процес засвоєння
3. Застосування	Уміння застосовувати засвоєну інформацію у стандартних умовах і нових ситуаціях, застосування законів, теорій, принципів, правил, методів, понять.
4. Аналіз	Уміння розбити матеріал на складові так, щоб зрозуміло виступала його структура (виділення частин цілого, взаємозв'язків між ними, усвідомлення принципів організації цілого з його складових частин).
5. Синтез	Уміння комбінувати елементи задля отримання цілого, нового. Новим продуктом може бути текст, повідомлення, план дій чи сукупність узагальнених зв'язків.
6. Оцінка	Уміння оцінювати значення певного матеріалу для конкретної мети. Судження мають базуватися на чітких критеріях, які можуть визначатися самими студентами чи задаватися їм ззовні.

Афективні цілі прогнозувати значно складніше, ніж когнітивні. Адже вони мають більш глибокий особистісний характер.

Категорії навчальних цілей в афективній сфері

Основні категорії навчальних цілей	Загальна характеристика
1. Сприймання	Готовність і здатність студента сприймати явища. Для викладача важливо залучити, втримати і спрямувати його увагу. Мова йде про діапазон сходження від пасивної позиції студента до більш активного ставлення до змісту навчання.
2. Реагування	Активні прояви самого студента. На цьому рівні він не лише сприймає, але й відгукується на певне явище чи зовнішній стимул, виявляє інтерес до предмета, явища, діяльності.
3. Засвоєння ціннісної орієнтації	Різні рівні засвоєння ціннісних орієнтацій (прийняття ціннісної орієнтації, переважання ціннісної орієнтації, переконаність), ставлення до певних об'єктів, явищ чи видів діяльності.
4. Організація ціннісних орієнтацій	Ця категорія охоплює осмислення і поєднання різних ціннісних орієнтацій, розв'язання різних суперечностей між ними і формування системи цінностей на основі найбільш значущих і стійких уявлень.
5. Поширення ціннісної орієнтації чи їхнього комплексу на діяльність	Це рівень засвоєння цінностей, на якому вони стійко визначають поведінку індивіда, входять до звичного способу дій, складають його життєвий стиль. Узагальнений характер ціннісних орієнтацій є основою для цілісного світогляду особистості.

Оскільки соціальне замовлення має доволі загальний вигляд, для роботи педагога освітні цілі мають бути конкретизовані. Зокрема, М. Кларін¹⁰ вибудовує своєрідну послідовність уточнення мети: загальні вимоги суспільства → завдання освітньої системи → завдання

¹⁰ Кларин М. Технологический поход к обучению. Школьные технологии. 2003. № 5. С. 20.

закладу освіти → загальні цілі сукупності навчальних програм → загальні цілі конкретної навчальної дисципліни.

Перший ступінь конкретизації загальної мети стосується загальних цільових настанов і характеру впливу на студентів з боку суспільства і закладу освіти. У формулюванні цілей і задач можна виділити характеристику: освітніх умов, внутрішніх процесуальних параметрів; очікуваних результатів.

Другий ступінь конкретизації – рівень постановки цілей, що відповідають навчальній дисципліні і її тематичним розділам. На першому етапі конкретизації виділяються цілі навчальної дисципліни відповідно до змісту навчання; на другому – цілі повсякденної навчальної діяльності.

Третій ступінь конкретизації – деталізація цілі, потрібен не завжди.

М. Кларін¹¹ наводить орієнтовний перелік дієслів для формулювання навчальних цілей:

– для формулювання загальних навчальних цілей: аналізувати, висловлювати, демонструвати, знати, інтерпретувати, використовувати, оцінювати, розуміти, застосовувати, створювати тощо;

– для конкретизації навчальних цілей «творчого» типу: видозмінювати, модифікувати, перебудувати, поставити запитання, реорганізувати, передбачити, синтезувати, систематизувати, спростити тощо;

– для позначення конкретизованих цілей у сфері мовленнєвих дій: виділити, виразити, записати, позначити, підсумувати, підкреслити, продекламувати, прочитати, поділити на складові частини, розказати, переказати тощо;

– для позначення цілей у сфері міжособистісної взаємодії: виразити думку, висловити згоду, вибачитися, вибачити, відповісти, подякувати, приєднатися, співпрацювати, посміхнутися, взяти участь тощо.

¹¹ Кларин М. Технологический поход к обучению. Школьные технологии. 2003. № 5. С. 42.

Запитання і завдання

1. Виконайте тестові завдання:

Свідомий процес з'ясування і постановки цілей і задач в педагогічній діяльності називається:

- а) цілепокладанням;
- б) проектуванням;
- в) конструюванням;
- г) аналізом.

Діагностична постановка педагогічної мети передбачає:

- а) встановлення суперечності;
- б) опис дій учнів/студентів, які можна виміряти і оцінити;
- в) підбір діагностичного інструментарію;
- г) врахування особливостей учнів/студентів.

Таксономія цілей – це:

- а) вивчення стану педагогічного процесу;
- б) матеріалізація результатів педагогічного прогнозування в конкретних планах навчання і виховання;
- в) трансформація загальної педагогічної мети в конкретні задачі;
- г) ієрархічна взаємопов'язана система педагогічних цілей.

2. Дайте визначення поняття «освіта» як:

- явища культури;
- цінності;
- системи;
- процесу;
- результату.

3. Диференціюйте поняття «зміст освіти» і «зміст навчання».

4. В. Краєвський та І. Лернер виділяють такі види змісту освіти: зміст, досвід здійснення відомих способів діяльності, досвід творчої, пошукової діяльності. Зіставте їх з цілями освіти в когнітивній, психомоторній та афективній сферах.

Сфери	Види змісту освіти
Когнітивна	
Психомоторна	
Афективна	

5. Проаналізуйте з позиції правильності постановки цілі складений вами конспект лекції з педагогіки.

6. Проведіть конкретизацію трьох навчальних цілей з когнітивної сфери певної навчальної дисципліни.

Література

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої школи: модульне навчання : курс лекцій. К. : УСДО, 1993. 220 с.

2. Аніщенко О.В., Яковець Н.І. Сучасні педагогічні технології : курс лекцій. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2007. 199 с.

3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : підручник. К. : Академвидав, 2012. 352 с.

4. Кларин М. Технологический поход к обучению. Школьные технологии. 2003. № 5.

5. Колесникова И.А. Педагогическое проектирование : учеб. пособие. И. : Издательский центр «Академия», 2008. 288 с.

6. Нісімчук А.О., Падалка О.С., Шпак В.Т. Сучасні педагогічні технології : навч. посібник. К. : Просвіта, 2000. 368 с.

7. Освітні технології : навч.-метод. посібник / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська. К., 2001. 256 с.

8. Педагогічні технології: теорія та практика / За ред. М. Гриньової. Полтава, 2004. 480 с.

9. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии : учеб. пособие. М. : Народное образование, 1998. 256 с.

10. Стрельников В.Ю., Брітченко І.Г. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник. Полтава : ПУЕТ, 2013. 309 с.

11. Федорчук Е.І. Сучасні педагогічні технології : навч.-метод. посібник. Кам'янець-Подільський : АБЕТКА, 2005. 212 с.

12. Чепіль М.М., Дудник Н.З. Педагогічні технології : навчальний посібник. К. : Академвидав, 2012. 224 с.

Заняття 7 – 8

Тема 6. ПРОЄКТУВАННЯ ТЕХНОЛОГІЙ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ

Мета: ознайомитися із процесом педагогічного проєктування та оволодіти навичками проєктування технологій навчання і виховання.

Питання для обговорення:

1. Педагогічне проєктування як визначення параметрів і майбутнього стану функціонування педагогічного об'єкта.
2. Об'єкти педагогічного проєктування.
3. Етапи педагогічного проєктування: моделювання, проєктування, конструювання.
4. Вимоги до створення педагогом власної концепції проєктування навчально-виховної системи.
5. Трансформація педагогічної системи у педагогічну технологію.

Ключові поняття: педагогічна технологія, проєктування, моделювання, конструювання.

Теоретичні відомості

Проєктування як вид педагогічної діяльності – це передбачення педагогом майбутнього освітнього процесу. Процес педагогічного проєктування включає стратегічний і тактичний рівні. Стратегічний рівень пов'язаний з формуванням цілей, аналізом об'єктивних і суб'єктивних умов педагогічної ситуації, педагогічним прогнозом, виробленням ідей і задумів, визначенням загальної логіки вивчення навчальної теми. На тактичному рівні відбувається конкретизація загальної логіки в систему методів і прийомів відповідно до ситуації навчання.

Об'єктами педагогічного проєктування виступають педагогічні системи, педагогічні процеси, педагогічні ситуації, проєктування яких здійснюється у три етапи.

Перший – педагогічне моделювання – розробка цілей створення

педагогічних систем, процесів, ситуацій і основних шляхів їх досягнення.

Другий – педагогічне проектування – розробка створеної моделі і доведення її до рівня практичного використання.

Третій – педагогічне конструювання – деталізація створеного проєкту для використання його в конкретних умовах реальними учасниками освітнього процесу.

Формами педагогічного проектування є документи, що описують створення і дію педагогічних систем, процесів чи ситуацій.

Етапи педагогічного проектування	Об'єкти педагогічного проектування		
	Педагогічні системи	Педагогічні процеси	Педагогічні ситуації
Педагогічне моделювання	Закони, статuti, теорії, концепції, положення, модель випускника закладу освіти, модель системи навчання (виховання)	Теоретичні погляди, теорії, концепції, настанови тощо	Мисленнєво-чуттєві форми: мрія, прагнення, уявлення, особистий щоденник педагога тощо
Власне проектування	Навчальні плани, навчальні програми, посадові інструкції, штатні розписи тощо	Розклад занять, графіки контролю, плани роботи куратора, календарно-тематичне планування тощо	Проекти (конспекти) занять, проєкти чи сценарії позааудиторних заходів
Конструювання	Правила внутрішнього розпорядку, плани навчально-виховної роботи, плани роботи факультативів, гуртків, клубів, секцій	Дидактичні посібники, методичні розробки і рекомендації, плани і конспекти занять, позааудиторних заходів тощо	Плани і конспекти занять, проєкти чи сценарії позааудиторних заходів із врахуванням конкретних учасників і умов реалізації

Педагогічне проектування має одночасно нормативний і творчий характер. Його структура охоплює кілька етапів.

На підготовчому етапі відбувається аналіз об'єкта проектування (структура, взаємозв'язки між елементами, зміст тощо), теоретичне забезпечення проектування (пошук концепцій, теорій, вивчення досвіду проектування подібних об'єктів тощо), змістове, методичне, матеріально-технічне, просторово-часове, правове забезпечення проектування.

На етапі розробки проекту здійснюється розкриття сутності і змісту проєктованого об'єкта, з'ясування системотвірного компонента і опис структури, створення документа (формалізація проєкту).

На контрольно-корекційному етапі відбувається мисленнєве здійснення проєкту, його експертна оцінка, корекція створеного проєкту і прийняття рішення про його застосування.

Запитання та завдання

1. Виконайте тестові завдання:

Розставте в логічній послідовності етапи педагогічного проектування:

- а) конструювання;
- б) моделювання;
- в) проектування.

До об'єктів педагогічного проектування не належать:

- а) зміст освіти на всіх рівнях його формування;
- б) педагогічні процеси та їх компоненти;
- в) види педагогічної діяльності;
- г) мотивація діяльності учнів.

Компонентом педагогічного проектування є:

- а) передбачення результатів діяльності, визначення стратегії поведінки;
- б) складання конкретного, забезпеченого ресурсами плану;

в) конструювання моделі діяльності, вибір способів і засобів, виділення етапів досягнення мети, формування задач;
г) з'ясування особливостей розвитку учнів, рівня їх розумової та моральної вихованості.

2. Побудуйте схему проектування як виду педагогічної діяльності.

3. Чим зумовлена необхідність дотримання послідовності етапів конструювання педагогічної технології?

4. Презентуйте технологію здійснення педагогічного процесу у вигляді послідовності етапів діяльності викладача і діяльності студентів.

Література

1. Алексюк А.М. Педагогіка вищої школи: модульне навчання : курс лекцій. К. : УСДО, 1993. 220 с.

2. Аніщенко О.В., Яковець Н.І. Сучасні педагогічні технології : курс лекцій. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2007. 199 с.

3. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології : підручник. К. : Академвидав, 2012. 352 с.

4. Колесникова И.А. Педагогическое проектирование : учеб. пособие. И. : Издательский центр «Академия», 2008. 288 с.

5. Нісімчук А.О., Падалка О.С., Шпак В.Т. Сучасні педагогічні технології : навч. посібник. К. : Просвіта, 2000. 368 с.

6. Освітні технології : навч.-метод. посібник / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська. К., 2001. 256 с.

7. Педагогічні технології: теорія та практика / За ред. М. Гриньової. Полтава, 2004. 480 с.

8. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии : учеб. пособие. М. : Народное образование, 1998. 256 с.

9. Стрельников В.Ю., Брітченко І.Г. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник. Полтава : ПУЕТ, 2013. 309 с.

10. Федорчук Е.І. Сучасні педагогічні технології : навч.-метод. посібник. Кам'янець-Подільський : АБЕТКА, 2005. 212 с.

11. Чепіль М.М., Дудник Н.З. Педагогічні технології : навчальний посібник. К. : Академвидав, 2012. 224 с.

РЕКОМЕНДАЦІЇ ЩОДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ

Робочою програмою навчальної дисципліни «Технології навчання і виховання» передбачено розробку моделі педагогічної технології.

При виконанні цього завдання рекомендуємо скористатися алгоритмом, розробленим В. Беспальком¹².

Перший етап розробки – аналіз майбутньої діяльності педагога (подальше навчання чи професійна діяльність після школи). Цей аналіз простягається на 5 – 7 років. Його результатом може бути таблиця, де вказані завдання, з якими стикнеться учень в майбутньому житті.

Другий етап розробки педагогічної технології – визначення змісту навчання на кожному ступені навчання (сукупність навчальних предметів у кожному класі, зміст кожного навчального предмету із врахуванням вимог соціодоцільності, діагностичної цілеспрямованості, посиленості, науковості, систематичності тощо). Результат другого етапу – навчальний план.

Третій етап – перевірка ступеня навантаження учнів і розрахунок часу, необхідного для навчання при заданому способі побудови дидактичного процесу. Результат – коефіцієнт перевантаженості і час на навчання.

Коефіцієнт перевантаженості можна розрахувати за формулою:

$\xi = T_y / T_{пл}$, де T_y – час, необхідний для засвоєння, а $T_{пл}$ – плановий час навчання.

Четвертий етап – вибір організаційних форм навчання і виховання, найбільш сприятливих для реалізації дидактичного процесу. Результат – опис (словесний чи графічний) організаційних форм навчання і специфікація усіх необхідних для цього засобів.

П'ятий етап – підготовка матеріалів для здійснення мотиваційного компонента дидактичного процесу за окремими

¹² Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии. М. : Педагогика, 1989. С. 179–180.

темами і конкретними заняттями і включення їх у раніше сформульований зміст навчальних предметів. Результат етапу – тексти мотиваційних ситуацій.

Шостий етап – розробка системи навчальних вправ на основі уявлень про алгоритм функціонування (поопераційна послідовність навчально-пізнавальних дій) і включення їх до змістового контексту навчальних посібників. Результат – система вправ, спрямованих на засвоєння предметів із заданими показниками якості.

Сьомий етап – розробка матеріалів для об'єктивного контролю за якістю засвоєння учнями знань і дій, відповідно до мети навчання і критеріїв оцінки ступеня засвоєння. Результат – тестовий збірник, що містить тести за всіма рівнями засвоєння.

Восьмий етап – розробка структури і змісту навчальних занять, спрямованих на ефективне розв'язання освітніх і виховних задач, планування уроків і домашньої навчальної роботи школярів. Результат – плани навчальних занять із змістом і методикою домашньої роботи учнів.

Дев'ятий етап – апробація проєкту на практиці і перевірка завершеності освітнього процесу. Корекція проєкту.

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ

1. Поняття технології навчання і виховання.
2. Еволюція поняття «педагогічна технологія».
3. Підходи до визначення педагогічних технологій.
4. Ознаки і критерії педагогічної технології.
5. Цілі педагогічних технологій.
6. Функції педагогічних технологій.
7. Методологічні підходи до класифікації педагогічних технологій.
8. Умови вибору педагогічних технологій.
9. Історія виникнення педагогічних технологій.
10. Особистісний підхід в педагогіці.
11. Мета і завдання особистісно орієнтованого навчання і виховання.
12. Особистісно орієнтовані технології.
13. Вимоги сучасного суспільства до технологій навчання.
14. Сучасні підходи до навчання.
15. Особливості технологій навчання.
16. Технології розвивального навчання.
17. Технології кооперативного навчання.
18. Технології колективно-групового навчання.
19. Технології ситуативного моделювання.
20. Етапи впровадження системи інтерактивного навчання.
21. Проєктна технологія.
22. Типи проєктів.
23. Нові інформаційні технології навчання.
24. Специфіка технологій виховання.
25. Система виборів як основа виховної технології.
26. Рівні виховних технологій.
27. Провідні ідеї виховних технологій.
28. Сучасні виховні технології.
29. Технологія педагогічної підтримки.
30. Педагогіка співробітництва.
31. Технологія створення ситуації успіху.

32. Технологія колективного творчого виховання.
33. Технології формування творчої особистості.
34. Загальна характеристика виховної системи.
35. Основні риси виховної системи.
36. Компоненти виховної системи.
37. Закономірності та етапи розвитку виховної системи.
38. Функції виховної системи.
39. Підходи до побудови виховного середовища.
40. Авторська школа як інноваційна виховна система (Школа самовизначення, система виховання у Павлиській школі В. Сухомлинського та ін.).
41. Освітні цілі.
42. Зміст освіти.
43. Побудова системи освітніх цілей на основі їхньої таксономії.
44. Конкретизація освітніх цілей у навчально-виховному процесі.
45. Педагогічне проєктування як визначення параметрів і майбутнього стану функціонування педагогічного об'єкта.
46. Об'єкти педагогічного проєктування.
47. Етапи педагогічного проєктування: моделювання, проєктування, конструювання.
48. Вимоги до створення педагогом власної концепції проєктування навчально-виховної системи.
49. Трансформація педагогічної системи у педагогічну технологію.
50. Ознаки, що вказують на інноваційність та продуктивність педагогічних технологій.

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

ОСНОВНА:

1. Аніщенко О.В., Яковець Н.І. Сучасні педагогічні технології : курс лекцій. Ніжин : Видавництво НДУ ім. М. Гоголя, 2007. 199 с.
2. Дичківська І.М. Інноваційні педагогічні технології: підручник. К. : Академвидав, 2012. 352 с.
3. Захарова И. Г. Информационные технологии в образовании: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. М. : Издательский центр «Академия», 2010. 192 с.
4. Зеер Э.Ф. Личностно-развивающие технологии начального профессионального образования: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. М. : Издательский центр «Академия», 2010. 176 с.
5. Левитес Д.Г. Автодидактика. Теория и практика конструирования собственных технологий обучения. М. : Издательство московского психолого-социального института; Воронеж : Издательство НПО «МОДЭК», 2003. 320 с.
6. Морева Н.А. Технологии профессионального образования: учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. М. : Издательский центр «Академия», 2008. 432 с.
7. Нісімчук А.О., Падалка О.С., Шпак В.Т. Сучасні педагогічні технології : навч. посібник. К. : Просвіта, 2000. 368 с.
8. Освітні технології : навч.-метод. посібник / О.М. Пехота, А.З. Кіктенко, О.М. Любарська. К., 2001. 256 с.
9. П'ятакова Г.П. Технологія інтерактивного навчання у вищій школі : навчально-методичний посібник для студентів вищих навчальних закладів. Львів : Видавничий центр ЛНУ імені Івана Франка, 2008. 120 с.
10. Полат Е.С., Бухаркина М.Ю. Современные педагогические и информационные технологии в системе образования : учебное пособие для студентов вузов. М. : «Академия», 2010. 368 с.
11. Селевко Г.К. Современные образовательные технологии : учеб. пособие. М. : Народное образование, 1998. 256 с.
12. Сисоєва С.О. Інтерактивні технології навчання дорослих : навчально-методичний посібник. К. : ВД «ЕКМО», 2011. 320 с.
13. Современные образовательные технологии: учебное пособие / под ред. Н.В. Бордовской. М. : КНОРУС, 2011. 432 с.
14. Стрельников В.Ю., Брітченко І.Г. Сучасні технології навчання у вищій школі : модульний посібник для слухачів авторських курсів підвищення кваліфікації викладачів МПК ПУЕТ. Полтава : ПУЕТ, 2013. 309 с.

15. Студент ВУЗА: Технологии и организация обучения : учебное пособие / под ред. С.Д. Резника. М. : ИНФРА-М, 2009. 475 с.
16. Федорчук Е.І. Сучасні педагогічні технології : навч.-метод. посібник. Кам'янець-Подільський : АБЕТКА, 2005. 212 с.
17. Чепіль М.М., Дудник Н.З. Педагогічні технології: навчальний посібник. К. : Академвидав, 2012. 224 с.
18. Чернилевский Д.В. Дидактические технологии в высшей школе : учебное пособие для вузов. М. : ЮНИТА-ДАНА, 2002. 256 с.

ДОПОМІЖНА:

19. Алексюк А.М. Педагогіка вищої школи: модульне навчання : курс лекцій. К. : УСДО, 1993. 220 с.
20. Беспалько В.П. Слагаемые педагогической технологии. М. : Педагогика, 1989. 190 с.
21. Бондар В.І. Модульно-рейтингова технологія вивчення навчальної дисципліни (на матеріалі дидактики). К. : НПУ імені М. П. Драгоманова, 1999. 49 с.
22. Борисова Н.В. Образовательные технологии как объект педагогического выбора : учеб. пособ. М. : Исслед. Центр проблем качества подгот. специалистов, 2000. 146 с.
23. Василюк А. Сучасні освітні системи. Ніжин, 2002. 140 с.
24. Васьков Ю.В. Педагогічні теорії, технології, досвід (дидактичний аспект). Харків : Скорпіон, 2000. 120 с.
25. Вітвицька С.С. Основи педагогіки вищої школи : підручник за модульно-рейтинговою системою навчання для студентів магістратури. Київ : Центр навчальної літератури, 2006. 384 с.
26. Деловые игры в учебном процессе : Методология разработки и практика проведения / В.А. Трайнев. М. : Издательский Дом «Дашков и К» : МАН ИПТ, 2002. 360 с.
27. Енциклопедія педагогічних технологій та інновацій / авт.-укладач Н.П. Наволокова. Х. : Вид. група «Основа», 2012. 176 с.
28. Коваль Т.І., Сисоєва С.О., Сущенко Л.П. Підготовка викладачів вищої школи : інформаційні технології у педагогічній діяльності : навч.-метод. посіб. К. : КНЛУ, 2009. 380 с.
29. Колесникова И.А. Педагогическое проектирование : учеб. пособие для высш. учебн. заведений. М. : Издательский центр «Академия», 2008. 288 с.
30. Кучерявий О. Модульно-розвивальне навчання у вищій школі: аспекти проектування : монографія. Донецьк : Вид-во ДонНУ, 2006. 304 с.

31. Панфилова А.П. Инновационные педагогические технологии: Активное обучение : учебное пособие для студ. высш. учеб. заведений. М. : Издательский центр «Академия», 2009. 192 с.
32. Педагогічні технології. Досвід. Практика : довідник / ред. колегія : П. І. Матвієнко (голова), С. Ф. Клепко (науковий редактор), І. В. Охріменко та ін. Полтава : ПОПОПП, 1999. 376 с.
33. Педагогічні технології: теорія та практика / за ред. М. Гриньової. Полтава, 2004. 480 с.
34. Пидкасистый П.И., Хайдаров Ж.С. Технология игры в обучении и развитии. М. : РПА, 1996. 269 с.
35. Селевко Г. Энциклопедия образовательных технологий : в 2 т. М.: НИИ школьных технологий, 2006. Т. 1. 816 с.; Т. 2. 810 с.
36. Сисоєва С.О., Бондарєва Л.І. Педагогічні технології професійної підготовки фахівців : навчальний тренінг : навч.-метод. посіб. К. : Ун-т «Україна», 2007. 184 с.
37. Стефаненко П.В. Дистанционное обучение в высшей школе : монография. Донецк : ДонНТУ, 2002. 400 с.
38. Тренінгові технології навчання у практичній підготовці студентів (ділові та рольові ігри) : навч.-метод. посібник / Г.М. Азаренкова та ін. Львів : Новий світ-2000, 2010. 200 с.
39. Фурман А. Модульно-розвивальне навчання: Принципи, умови, забезпечення. К. : Правда Ярославичів, 1997. 340 с.
40. Щербань П.М. Навчально-педагогічні ігри у вищих навчальних закладах : навч. посіб. К. : Вища шк., 2004. 207 с.

ПРЕДМЕТНИЙ ПОКАЖЧИК

- авторська школа, 39
арт-технології, 10
виховання, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 11, 14, 17, 18, 19, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 40, 48, 49, 52, 53
виховна система, 36
виховна технологія, 31
гештальттехнології, 9
диференційоване навчання, 10
інтерактивне навчання, 23, 24
інформаційні технології навчання, 26
комплексні проникаючі технології, 10
конструювання, 49
макротехнології, 9
мезотехнології, 9
метатехнології, 9
мікротехнології, 9
монотехнології, 10
навчання, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 31, 32, 36, 40, 42, 43, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 54, 55, 56, 57
педагогічна технологія, 4, 6, 7, 17, 48, 52
педагогічне моделювання, 49
проектне навчання, 25
проектування, 2, 4, 13, 22, 48, 49, 50, 53, 56
розвивальне навчання, 22
технології авторитарні, 11
технології академічні, 10
технології антропологічні, 9
технології антропоцентричні, 11
технології асоціативно-рефлекторні, 9
технології аудіовізуальні, 11
технології біогенні, 9
технології біхевіористські, 9
технології валеологічні, 10
технології вербальні, 11
технології виховні, 10
технології відкриті, 10
технології вільного вибору, 10
технології вільного виховання, 11
технології галузеві, 10
технології генетичні, 9
технології грові, 10
технології групові, 10
технології гуманістичні, 9
технології гуманітарні, 10
технології дидактичні, 10
технології дидактоцентричні, 11
технології дистанційні, 11
технології діалектичні, 9
технології діалогічні, 10
технології діяльнісні, 9
технології догматичні, 10
технології дослідницькі, 10
технології евристичні, 9
технології езотеричні, 9
технології екзистенціалістські, 9
технології екологічні, 10
технології емоційно-моральні, 9
технології емоційно-художні, 9
технології загальноосвітні, 10
технології закриті, 10
технології здоров'язберігальні, 9
технології ідеалістичні, 9
технології індивідуальні, 10

технології індивідуального виховання, 11
технології інтерактивні, 10
технології інтеріоризаторські, 9
технології інформаційні, 9, 10
технології класно-урочні, 10
технології клубні, 10
технології коеволюційні, 9
технології колективні, 10
технології колективного виховання, 11
технології комп'ютерні, 11
технології комунікативні, 10
технології космістські, 9
технології матеріалістичні, 9
технології метафізичні, 9
технології наочні, 11
технології нейролінгвістичного програмування, 9
технології операційні, 9
технології особистісно-орієнтовані, 11
технології педагогічної допомоги, 10
технології педагогічної підтримки, 10
технології педоцентричні, 11
технології пошукові, 10
технології пояснювально-ілюстративні, 10
технології прагматичні, 9
технології практичні, 9
технології примусу, 10
технології природовідповідні, 9
технології проблемні, 10
технології програмовані, 11
технології програмованої освіти, 10
технології професійно-орієнтовані, 10
технології психоаналітичні, 9
технології психогенні, 9
технології реабілітації, 10
технології релігійні, 9, 10
технології репродуктивні, 10
технології розвивальні, 9, 10
технології самовиховання, 11
технології саморозвитку, 9, 10
технології світські, 10
технології соціалізаційні, 10
технології соціогенні, 9
технології соціоенергетичні, 9
технології соціоцентричні, 11
технології співпраці, 11
технології суб'єкт-об'єктні, 11
технології суб'єкт-суб'єктні, 11
технології сугестивні, 9
технології сцієнтистські, 9
технології творчі, 10
технології технократичні, 10
технології традиційні, 10
технології трудові, 10
технології управлінські, 10
технологія виховання, 31
технологія навчання, 21

НАВЧАЛЬНЕ ВИДАННЯ

ОЛЕНА НЕВМЕРЖИЦЬКА

ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ І ВИХОВАННЯ

МАТЕРІАЛИ ДО СЕМІНАРСЬКИХ ЗАНЯТЬ

**Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного
педагогічного університету імені Івана Франка**

Головний редактор
Ірина Невмержицька

Технічний редактор
Наталія Кізима

Здано до набору 02. 07. 2020 р. Підписано до друку 08. 07. 2020 р. Формат 60x90/16. Папір офсетний. Гарнітура Times. Наклад 50 прим. Ум. друк. арк.3,62. Зам.15.

Редакційно-видавничий відділ Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка. (Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи до державного реєстру видавців, виготівників і розповсюджувачів видавничої продукції ДК № 5140 від 01.07.2016 р.). 82100, Дрогобич, вул. І. Франка, 24. к. 42.